

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כפרת הפר והשעירים

(ס"א א') תנו רבנן: "וְכִפֵּר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ"¹, זה לפני ולפנים.² "אֶהָל מוֹעֵד", זה היכל (על טומאה שאירעה בהיכל). "מִזְבֵּחַ", כמשמעו.³ "יִכָּפֵר", אלו עזרות. "הַפְּהָנִים", כמשמען. "עַם הַקְּהָל", אלו ישראל. "יִכָּפֵר", אלו הלויים. הושוו כולן (בהאי יכפר בתרא, כהנים לוויים וישראלים) לכפרה אחת, שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו (ואין עמו וידוי), כך דם הפר (בלא וידוי) מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו. וכשם שוידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות, כך וידוי של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות.

שיטות הראשונים

כפרת כהנים לויים וישראלים בקרבנות יום הכיפורים: הסמ"ג והמאירי נקטו כרבי יהודה, שטומאת מקדש וקדשיו, שלא נודעה למי שנכשל בה, כהנים מתכפרים בה בפר כהן גדול של יום הכיפורים, וישראל מתכפרים בה בדם שעיר הנעשה בפנים, הן טומאה שאירעה לפני ולפנים, הן בהיכל הן במזבח הן בעזרה. אבל שאר עבירות, כהנים ולוויים וישראלים הכל שוים בה, להתכפר כולם בשעיר המשתלח.⁴

נשפך דם הפר והשעיר הפנימיים

(ס' א') (משנה: (4) ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם, יביא דם אחר ויחזור בתחילה (להזות מתחילה) מבפנים. וכן בהיכל.⁵ וכן במזבח הזהב. שכולן כפרה בפני עצמן (לפיכך כפרה שנגמרה, נגמרה). (2) רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק, משם הוא מתחיל (ואפילו לא נגמרה אותה כפרה, אין צריך לחזור וליתן מה שנתן).

(ס"א א') תנו רבנן: "וְכִלְּהּ מִכֶּפֶר אֶת הַקֹּדֶשׁ"⁶, זה לפני ולפנים. "אֶהָל מוֹעֵד", זה היכל. "הַמִּזְבֵּחַ", כמשמעו. מלמד שכולן כפרה בפני עצמן. מכאן אמרו: נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם, יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה במתנות שבפנים. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: אינו מתחיל אלא ממקום שפסק.

¹ ויקרא, פר' אחרי מות, טז, ו: וְכִפֵּר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֶהָל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יִכָּפֵר וְעַל הַפְּהָנִים וְעַל כָּל עַם הַקְּהָל יִכָּפֵר.
² כיפר בדמים הללו על טומאה שאירעה לפני ולפנים, אם נכנס אדם שם בטומאה ואין בה ידיעה בסוף אבל הוה ידיעה בתחילה. וילפינן מקראי בפרק קמא דשבועות (ז' ב'), ששעיר זה תולה עליה להגין מן היסורין עד שיודע לו, ויביא בעולה ויורד. רש"י.
³ על טומאה שאירעה לאדם במזבח, ושהה כדי השתחויה, שזהו שיעור שהייה למי שנטמא בעזרה. רש"י.
⁴ מקורות: סמ"ג (עשין רט, ד"ה בא לו למזרח). מאירי (ס"א א', ד"ה טומאת).
⁵ נתן מקצת מתנות על הפרוכת, ונשפך הדם, יביא פר אחר ויתחיל מתנות הפרוכת, ואין צריך לחזור ולהתחיל בכפורת. רש"י.
⁶ ויקרא, פר' אחרי מות, טז, ז: וְכִלְּהּ מִכֶּפֶר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֶהָל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְּרִיב אֶת הַשְּׁעִיר הַחִי.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גמר את המתנות שבפנים, ונשפך הדם, יביא דם אחר, ויתחיל בתחלה במתנות שבהיכל. נתן מקצת מתנות שבהיכל ונשפך הדם, יביא דם אחר ויתחיל בתחילה בהיכל. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: אינו מתחיל אלא ממקום שפסק.

גמר מתנות שבהיכל ונשפך הדם, יביא דם אחר ויתחיל בתחילה במתנות המזבח. נתן מקצת מתנות שבמזבח ונשפך הדם, יביא דם אחר, ויתחיל בתחילה במתנות המזבח. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק הוא מתחיל.

גמר מתנות שבמזבח (הפנימי) ונשפך הדם, דברי הכל לא מעכבי (הכל מודים ששיירי הדם על יסוד מזבח החיצון אינה מעכבת כפרה).

אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, "מִדָּם חֲטָאת הַכֹּפְרִים אַחַת בַּשָּׁנָה". רבי מאיר סבר: חטאת אחת אמרתי לך, ולא שתי חטאות (ולא לעשות כפרה אחת משתי בהמות). רבי אלעזר ורבי שמעון סברי: חטוי אחד אמרתי לך, ולא שני חטויין (לשנות ההזאה שתי פעמים).

שיטות הראשונים

נשפך הדם באמצע אחת הכפרות: הרמב"ם פסק כתנא קמא דרבי אלעזר ורבי שמעון, שאם נשפך הדם באמצע כל אחת מהכפרות (קדש הקדשים, היכל, מזבח), יחזור ויזה מתחילה. אבל "גַּמַר מִתְּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחַר כֵּן נִשְׁפָּךְ הַדָּם - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִבִּיאַ דָּם אַחַר, שֶׁשְּׂפִיכַת הַשִּׁירִים עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֵינָה מְעַכֶּבֶת."⁷

נשפך דם השעיר: כתב המאירי, שאם נשפך של פר, צריך להביא פר ושעיר, שהרי צריך ליתן מתנות פר קודם שחטת השעיר. אבל אם נשפך של שעיר, אינו צריך להביא אלא שעיר. ומשנתנו בנשפכו שניהם, או שנשפך דם הפר, שיביא שניים ויתחיל מתחילה. וכן כתב בתוספות ישנים.⁸

מתנות שמן של מצורע

(ס"א א') תניא: אמר רבי: לי חילק רבי יעקב בלוגין.⁹

ולא?! והתניא: נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הלוג, יביא לוג אחר, ויתחיל בתחילה במתנות שבהיכל. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק הוא מתחיל. גמר מתנות שבהיכל ונשפך הלוג, יביא לוג אחר ויתחיל בתחילה במתנות שבבהונות.

⁷ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה,ה-ח).

⁸ מקורות: מאירי (ס' א', ד"ה אם עד שלא). תוספות ישנים (ס"א ב', ד"ה בקטורת לא קא מיירי).

⁹ לי נתן רבי יעקב חילוק בלוג שמן של מצורע, שלא הושוו למתן דמים של יום הכפורים, ושנה לי: לא נחלקו רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון בעבודות החלוקות בו, שבע הזאות שבפנים ומתן בהונות, דלא אמרינן ממקום שפסק משם הוא מתחיל, דכתיב "וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן" (ויקרא, פר' מצורע, יד,). לוג אחד אמרתי לך להיות הכפרה בו, ולא שני לוגין. דהתם הוא דאיכא למידרש חטוי אחד אמרתי לך, אבל הכא ליכא למימר הכי. רש"י.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נתן מקצת מתנות בבהונות ונשפך הלוג, יביא לוג אחר, ויתחיל בתחילה במתנות שבבהונות. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: ממקום שפסק הוא מתחיל. גמר מתנות שבבהונות ונשפך הלוג, דברי הכל מתנות הראש לא מעכבות.

אימא: לי שנה רבי יעקב (את המחלוקת שבמשנתנו) בלוגין (של מצורע).

אמר מר: מתנות הראש אין מעכבות. מאי טעמא? אילימא משום דכתיב⁴⁰ "והנותר מן השמן", אלא מעתה "והנותרת מן המנחה"⁴¹ הכי נמי דלא מעכבי?⁴²

שאני התם דכתיב "ומיתר"⁴³ "והנותר"⁴⁴.

שיטות הראשונים

נתן מקצת מתנות ונשפך הלוג: פסק הרמב"ם כתנא קמא, וכתב, "יצק מן השמן לכפו, והתחיל להזות, ונשפך הלג: אם עד שלא גמר מתן שבע נשפך הלג - יביא אחר ויתחיל במתן שבע; גמר מתן שבע ונשפך הלג - יביא אחר, ויתחיל לכתחלה בבהונות. והתחיל בבהונות, ונשפך הלג קדם שיגמר - יביא אחר, ויתחיל לכתחלה בבהונות."⁴⁵

מתנות הראש אין מעכבות: במקום אחד כתב הרמב"ם, "גמר הבהונות ואחר כך נשפך הלג, קדם שיתן שאר השמן שבכפו על ראש המטהר - אינו צריך להביא לג אחר, שמתנת הראש אינה מעכבת, שנאמר: "והנותר בשמן" (ויקרא יד, יח), "ומיתר השמן" (ויקרא יד, יז). "ואילו במקום אחר כתב הרמב"ם "ואחר כך יבוא אצל המצרע, ויתן מן השמן על מקום דם האשם בתנוף און ובהן יד ובהן רגל. והנותר מן השמן שבכפו - יתנונו על ראש המטהר. ואם לא נתן - לא כפר."⁴⁶

⁴⁰ ויקרא, פר' מצורע, יד, כט: והנותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר עליו לפני ה'.

⁴¹ ויקרא, פר' ויקרא, ב, ג: והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה'.

⁴² והאמר מר (מנחות ט' א'): שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, אין מקטירין את הקומץ עליהן. רש"י.

⁴³ ויקרא, פר' מצורע, יד, יז: ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוף און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית על דם האשם.

⁴⁴ מתנות בהונות קרויין שיריים, דכתיב בהו ומיתר השמן וגו' ומתנות הראש קרויין שירי שיריים, דכתיב בהו והנותר בשיריים הראשונים, יתן על ראש המטהר. רש"י.

⁴⁵ מקורות: רמב"ם (הל' מחוסרי כפרה ה, ה).

⁴⁶ והעיר על סתירה זו הכסף משנה בשם הר"י קורקוס, וכתב, ואפשר לומר דכשהם בעין ולא נתן, לא כיפר. אבל כשנשפכו, אינן מעכבות. מקורות: רמב"ם (הל' מחוסרי כפרה ה, ה; ד, ב).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו

(ס"א ב') אמר רבי יוחנן: אשם מצורע ששחטו שלא לשמו, באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון. רבי מאיר דאמר יביא אחר ויתחיל בתחילה, הכא נמי יביא אחר וישחוט. ולרבי אלעזר ורבי שמעון שאומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל, הכא אין לו תקנה.

מתקיף ליה רב חסדא: והא "אתו" כתיב!¹⁷ קשיא.

תניא כוותיה דרבי יוחנן (דאיכא למאן דאמר יביא אחר): אשם מצורע ששחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו לגבי בהונות, הרי זה עולה לגבי מזבח וטעון נסכים, וצריך אשם אחר להכשירו.

ורב חסדא אמר לך: מאי 'צריך'? צריך ואין לו תקנה.

ותני תנא צריך ואין לו תקנה?

אין. **והתניא**: נזיר ממורט, בית שמאי אומרים: צריך העברת תער, ובית הלל אומרים: אין צריך העברת תער. ואמר רבי אבינא: כשאומרים בית שמאי 'צריך', צריך ואין לו תקנה.

ופליגא דרבי פדת, דאמר רבי פדת: בית שמאי ורבי אלעזר אמרו דבר אחד. בית שמאי, הא דאמרן. רבי אלעזר, **דתנן**: אין לו בוהן יד ובוהן רגל, אין לו טהרה עולמית. רבי אלעזר אומר: נותן על מקומו ויוצא. רבי שמעון אומר: אם נתן על של שמאל, יצא.

תנו רבנן: "וְלָקַח (הכהן) מִדָּם הָאֵשֶׁם", יכול בכלי? תלמוד לומר "וְנָתַן", מה נתינה בעצמו של כהן, אף לקיחה בעצמו של כהן. יכול אף למזבח כן? תלמוד לומר "כִּי כִּחְטָאת הָאֵשֶׁם הוּא", מה חטאת טעונה כלי, אף אשם טעון כלי. נמצאת אתה אומר: אשם מצורע שני כהנים מקבלים את דמו, אחד ביד ואחד בכלי. זה שקבל בכלי, בא לו אצל מזבח. וזה שקיבל ביד, בא לו אצל מצורע.

שיטות הראשונים

אשם מצורע שעשאו שלא כתיקנו: פסק הרמב"ם כרבי יוחנן, וכרבי מאיר, וכתב, "אֲשֶׁם מִצְרָע שֶׁשְׁחָטוֹ שְׁלֹא לְשָׂמוֹ, או שְׁלֹא נָתַן מִדָּמוֹ עַל גְּבֵי בֹהֲנוֹת - הָרִי זֶה עוֹלָה לְמִזְבֵּחַ, וְטֵעוֹן נִסְכִּים כְּנִסְכֵי אֵשֶׁם מִצְרָע, וְצָרִיךְ הַמִּצְרָע אֵשֶׁם אַחַר לְהַכְשִׁירוֹ."¹⁸

¹⁷. "וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאֵשֶׁם", אותו שהונף עם הלוג ולא אחר. ואפילו לרבי מאיר נמי אין לו תקנה. רש"י.

¹⁸. מקורות: רמב"ם (הל' מחוסרי כפרה ה,ב).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

פרים ושעירים שהוגרלו לאחר שנשפך דם הקודמים

(ס"א ב') תנו רבנן: וכולן מטמאים בגדים ונשרפין אבית הדשן,¹⁹ דברי רבי אליעזר ורבי שמעון. וחכמים אומרים אין מטמאין בגדים ואין נשרפין אבית הדשן אלא האחרון, הואיל וגמר בו כפרה.

בעא מיניה רבא מרב נחמן: כמה שעירים משלח²⁰?

אמר ליה: וכי עדרו משלח (לא הזקיק הכתוב לשלח אלא אחד)?!

(ס"ב א') אמר לו (רבא): וכי עדרו שורף?²¹

(ודחי) מי דמי?! התם לא כתיב "אותו". הכא כתיב "אותו" ("לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעִזָּאֵל").

איתמר, רב פפי משמיה דרבא אמר: ראשון משלח.

ורב שימי משמיה דרבא אמר: אחרון משלח.

בשלמא רב שימי משמיה דרבא דאמר אחרון משלח, קסבר הואיל וגמר בו כפרה.

אלא רב פפי משמיה דרבא, מאי קסבר?

סבר לה כרבי יוסי, דאמר: מצוה בראשון. דתניא: המפריש פסחו ואבד, והפריש אחר תחתיו, ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין, אי זה מהן שירצה יקריב, דברי חכמים. רבי יוסי אומר: מצוה בראשון. ואם היה שני מובחר ממנו, יביאנו.

שיטות הראשונים

וחכמים אומרים אין מטמא ואינו נשרף אלא אחרון: הואיל וגמר בו כפרה. דעת ריטב"א, שאפילו בשנשפך הדם לאחר גמר מתנות שבפנים, שהועילה הזאתו, אינו נשרף אלא אחרון שבו נגמרה הכפרה לגמרי. וכן דעת רש"י והמאירי. ובשם

¹⁹ כל הפרים והשעירים השנויים במשנתנו גבי נשפך הדם לאחר כפרה זו והביא פר שני לפרוכת, וגמר מתנות הפרוכת ונשפך הדם והביא שלישי למתנות המזבח, כולן נשרפין חוץ לשלוש מחנות בבית הדשן, ומטמאים בגדי העוסקים בשריפתו. רש"י.

²⁰ אם נשפך דם השעיר לאחר שגמר מתנות פנים, והוצרך להביא שניים ולהגדיל עליהם, ושחט את של שם, ונתן מתנות הפרוכת ונשפך הדם, והוצרך להביא עוד שניים ולהגדיל עליהם, ושחט את של שם למתנות המזבח, הרי כאן שלושה שעירי לעזאזל משלושה זוגות. רש"י.

²¹ כתב תוספות הרא"ש: לרבי אלעזר ורבי שמעון קא בעי. דאילו לרבנן כיון דאינו מטמא אלא אחרון, כמו כן נמי אינו משלח אלא אחרון. וכן משמע מדהשיב לו רבא וכי עדרו שורף, דהיינו אליבא דר' אלעזר ור' שמעון. אי נמי, איכא למימר דלרבנן נמי בעי; אף על גב דאינו מטמא אלא אחרון, משום דאיתרע ריעותא בראשונים שנשפך דמן קודם גמר המתנה, הילכך אחרון דלא איתרע ביה ריעותא וגמר בו כפרה הוא עדיף טפי, אבל שעיר המשתלח דלא איתרע ביה ריעותא קא מיבעיא ליה אי משלח את כולם. ורבא השיב לו, וכי עדרו שורף לרבי אלעזר ורבי שמעון, דכולהו חדא כפרה היא, ומינייה שמעינן לרבנן גם בשעיר המשתלח. כן נראה לי.

²² ולטעמיק, וכי עדרו הזקיקו הכתוב לשרוף, ותנן: וכולן נשרפין אבית הדשן. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

יש שפירשו כתב ריטב"א שדברי חכמים רק בדם שנשפך באמצע המתנות,²³ שאז לא עלתה הזאת הפר הראשון כלום. וכן מבואר בפירוש רבינו חננאל.²⁴

נשפך הדם ושחט פר אחר, איזה מטמא בגדים: פסק הרמב"ם כחכמים, וכתב, "וְאִין מְטַמֵּא בְּגָדִים וְאִין נִשְׂרָף בְּבֵית הַדְּשָׁן אֶלָּא הַפֶּר הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן, שְׁבוּ נִגְמְרָה הַכֶּפֶרָה."²⁵

נשפך דם השעיר, והביא שניים אחרים, איזה שעיר משלח: פסק המאירי שאינו משלח אלא ראשון,²⁶ וכן נראה מדברי רבינו חננאל והרמב"ם.²⁷

אבד פסחו והפריש אחר, ומצאו, איזה מקריב: פסק הרמב"ם כחכמים, וכתב, "מִי שֶׁאֶבַד פֶּסְחוֹ, וּמְצָאוּ אַחֵר שֶׁהִפְרִישׁ פֶּסַח אַחֵר, וְהָרִי שְׁנֵיהֶן עוֹמְדִין - יִקְרִיב אֵי זֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה לְשֵׁם פֶּסַח, וְהִשְׁנִי יִקְרַב שְׁלָמִים."²⁸

הדרן עלך הוציאו לו

²³ לדעה זו, דברי חכמים נאמרו בשיטת רבי מאיר, הסובר שכשנשפך הדם באמצע המתנות, בטלה ההזאה, ויחזור ויזה מדם הפר האחרון. אמנם לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון, הסוברים שגם בנשפך הדם באמצע ממשיך ממקום שפסק, אם כן עלתה הזאתו של הפר הראשון, ויוצא לשריפה כמו האחרון.

²⁴ מקורות: רש"י (ס"א ב', ד"ה וכולן מטמאין). מאירי (ס"א ב', ד"ה אחר שהשלים). ריטב"א (ד"ה וחכמים).

²⁵ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה,ט).

²⁶ הואיל ואין ראוי לומר בו גמר כפרה, אלא מצד בן זוגו, והאחרים ירעו, כדרך האמור במת אחד מהם משהגריל, שיביא שניים ויגריל עליהם, והראוי להקים שם המת עומד במקומו, והשני מן השניים ירעה.

²⁷ והיינו, מדהביא רבינו חננאל רק דעה זו. וכן מדברי הרמב"ם, ממה שפסק (הל' עבודת יוה"כ ה,טו) במת אחד השעירים, כרב, דבעלי חיים אינם נדחים, ומה דקאמר במשנה והשני ירעה, היינו שני שבזוג שני. אלמא דהראשון משתלח. ליקוטי הלכות (עין משפט, אות ש). מקורות: מאירי (ס"א ב', ד"ה אחר שהשלים). ור' עוד 'שערי היכל' (הוצ' מכון המקדש, מערכה קמג).

²⁸ והכסף משנה העיר בשם הר"י קורקוס על סתירה בדברי הרמב"ם, שכן הדין שיקריב איזה שירצה, הוא כדעת רבנן. דרבי יוסי פליג וסבר יקריב הראשון. ואילו בעניין יום הכיפורים (ר' פיסקה קודמת) פסק לכאורה כרבי יוסי, שראשון משלח והשני ירעה! עיי"ש. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ד,ו).